

Forebyggelse af skolenederlag

Endelig, sammenfattende rapport

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

FOREBYGGELSE AF SKOLENEDERLAG

Endelig, sammenfattende rapport

Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning (agenturet) er en uafhængig og selvstyrende organisation. Agenturet medfinansieres af undervisningsministerierne i dets medlemslande og af Europa-Kommissionen via et driftstilskud inden for Den Europæiske Unions (EU) Erasmus+-uddannelsesprogram (2014-2020).

Medfinansieret af Den Europæiske Unions program Erasmus+

Europa-Kommissionens støtte til fremstillingen af denne publikation udgør ikke en godkendelse af indholdet, som afspejler forfatterens synspunkter, og Kommissionen kan ikke stilles til ansvar for brug, som kan finde sted som følge af informationen indeholdt deri.

Enkeltpersoners synspunkter anført her i dokumentet repræsenterer ikke nødvendigvis agenturets, medlemslandenes eller Kommissionens officielle synspunkter.

Redaktør: Anthoula Kefallinou

Uddrag fra dette dokument er tilladt under forudsætning af tydelig kildehenvisning. Denne rapport bør refereres til således: Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning, 2020. *Forebyggelse af skolenederlag: Endelig, sammenfattende rapport.* (A. Kefallinou, red.). Odense, Danmark

Denne rapport er med henblik på at øge dens tilgængelighed til rådighed på 25 sprog og i et tilgængeligt elektronisk format på agenturets websted: www.european-agency.org

Dette er en oversættelse af en original engelsk tekst. Der henvises til den originale engelske tekst i tilfælde af tvivl om nøjagtigheden af informationen i oversættelsen.

ISBN: 978-87-7110-883-5 (elektronisk udgave)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Sekretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tlf.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Bruxelles-kontor
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tlf.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

INDHOLD

INDLEDNING	5
PROJEKTETS BEGREBSRAMME	6
Definition af skolenederlag	6
En systemisk tilgang til forebyggelse af skolenederlag	7
FUND FRA FORSKNINGSLITTERATUREN	10
FUND FRA POLITIKLITTERATUREN	13
VIGTIGSTE POLITISKE HANDLINGER FOR FOREBYGGELSE AF SKOLENERLAG	15
PROJEKTRESULTATER	17
REFERENCER	18

INDLEDNING

Det er afgørende for inkluderende undervisningssystemer at opbygge skolekapacitet og bekæmpe skolenederlag. Inden for de seneste år har Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning (agenturet) gjort det til en prioritet at forebygge skolenederlag. I landeundersøgelsen fra 2015 anmodede medlemmer af agenturets repræsentantskab om et projekt, der fokuserer på skolenederlag og inklusion. Som svar herpå oprettede agenturet et tematisk projekt med navnet **Forebyggelse af skolenederlag: Undersøgelse af potentialet ved politikker for inkluderende undervisning på systemniveau og individuelt niveau (PSF)**. Dette projekt bygger på agenturets eksisterende arbejde vedrørende anliggender relateret til skolenederlag.

PSF-projektet giver et omfattende overblik over tilgængelige politikker og tilgængelig forskningslitteratur, som omhandler forebyggelse af skolenederlag. Det sigter mod at fremhæve de træk ved inkluderende politiske rammer, som kan hjælpe med at forebygge skolenederlag og forbedre skolesystemernes evne til at opfylde forskellige behov blandt elever og studerende.

Projektaktiviteterne forløb fra 2018 til 2019. De undersøgte, hvorvidt politikker for inkluderende undervisning har potentialet til at forebygge skolenederlag – både hvad angår enkeltpersoner og det overordnede system. Følgende vigtige projektspørgsmål styrede projektaktiviteterne:

1. Hvad siger forskningslitteraturen om forholdet mellem forebyggelse af skolenederlag og inkluderende undervisningssystemer?
2. Hvordan forstår og håndterer agenturets medlemslandes politikker for inkluderende undervisning forebyggelse af skolenederlag i forhold til anliggender i systemet som helhed og individuelle elever og studerende?
3. Hvilke elementer af inkluderende politikker og rammer ser ud til at være nødvendige for at forebygge skolenederlag?

Projektteamet udførte dokumentationsundersøgelser langs to parallelle aktivitetsgrene for at adressere spørgsmålene. I den første gren gennemgik og analyserede de europæisk og international forskningslitteratur om forebyggelse af skolenederlag i forhold til inkluderende undervisning. I den anden gren analyserede de litteratur om europæiske og internationale politikker. Teamet undersøgte også eksisterende nationale politiske foranstaltninger for forebyggelse af skolenederlag. Dette indebærer indsamling af information fra agenturets medlemslande via en landeundersøgelse som en del af projektet, hvis formål var at identificere deres politiske tilgange til håndtering af skolenederlag. Fjorten lande fremlagde rapporter til analyse: Estland, Finland, Grækenland, Irland, Island, Letland, Malta, Serbien, Slovakiet, Storbritannien (Nordirland), Storbritannien (Skotland), Sverige, Tjekkiet og Tyskland.

(f.eks. motivationsmæssige, fysiske, sensoriske, genetiske, kognitive og sproglige faktorer) og interpersonelle faktorer (f.eks. familiens behov, tilgængelig støtte, sociale færdigheder og muligheder).

Der kan anvendes forskellige fremgangsmåder for at reducere risici og forebygge, at der opstår problemer, og for at nedbringe sandsynligheden for skolenederlag. Litteraturen foreslår følgende handlingsområder på hvert systemniveau:

På nationalt niveau, samfundsniveau og fællesskabsniveau (makrosystem og exosystem) er der behov for at:

- adressere social ulighed
- fremme rimelighed
- takle fattigdom
- forbedre adgangen til psykiske sundhedsydelse og terapeutiske interventioner for elever og studerende samt lærere
- øge tilgængeligheden af fællesskabsbaserede støtteordninger
- udvikle interventionsprogrammer for stof- og alkoholmisbrug, som også hjælper familier.

Derfor er nationale, regionale og globale politikker, der har indflydelse på sundhedspleje, beskæftigelse, boliger og social velfærd, alle relevante for denne diskussion.

På skoleniveau (mesosystem og mikrosystem) kan der være betydelige barrierer for uddannelse og deltagelse. Skoler skal skabe miljøer, hvor elever og studerende føler sig sikre og værdsatte, og hvor forældrene er engagerede. Overordnet set tyder undersøgelserne på, at indflydelse fra forældre og familie skal foregå ud over de delte aktiviteter. Skoler bør overveje, hvordan man kan gøre forældre i stand til at engagere sig i deres børns uddannelse, udvikle ordninger, som kan styrke forældrenes færdigheder, adressere ændringer i indvandrerpopulationer, som kan påvirke motivation og engagement, og hjælpe udsatte familier.

Skoler og lærere kan også tage affære for at støtte efterladte elever og studerende, præsentere elever og studerende for en bred række karriereveje for at skabe ambitioner og vedligeholde kvaliteten af skolebygningerne. Litteraturen lægger vægt på vigtigheden af at have et godt forhold mellem lærere og elever og studerende, at elever og studerende har et positivt billede af deres lærere, at man undlader at bruge skam som en undervisningsstrategi, og at man har retfærdige disciplinærpolitikker. Forskningslitteraturen foreslår også strategier for overvågning af elevernes fremskridt. Når det handler om at sikre motivationen hos elever og studerende, er det vigtigt for lærere at fremme en vækstmentalitet blandt elever og studerende og at forstå, at individuelle omstændigheder kan kræve yderligere støtte.

På individuelt niveau (mikrosystem) er der mange nuancer at tage hensyn til. Elever og studerende kan have særlige undervisningsmæssige behov eller handicap, lave niveauer af akademisk engagement, lave forventninger og lave niveauer af selv-virkningsfuldhed. De har måske svært ved at se, hvordan skolen er relevant for deres liv. Specifikke individuelle udfordringer kan også inkludere død af en forælder, risikoadfærd (såsom stof- eller alkoholmisbrug), en fortid i familiepleje eller pasningssystemet og teenagegraviditet.

Skoler og fællesskaber kan hjælpe med at lette vanskeligheder ved at:

- fremme samarbejde mellem eksterne organer og skoler og udvikling af ordninger som f.eks. børnepasningsordninger på skoler, taleundervisning, vejledning og psykisk sundhedspleje
- fokusere på vurdering for læring, som er kompetencebaseret og løbende
- udvikle læseplaner, som er relevante for elever og studerendes interesser, ambitioner og behov, med vægt på studiefærdigheder og selvstændig læring
- støtte motivationen hos elever og studerende ved at involvere lokalsamfundet og udvikle elasticitet hos den enkelte
- styrke individualiserede fremgangsmåder, særligt for elever og studerende med særlige undervisningsmæssige behov
- adressere ringe akademiske fremskridt tidligt og give støtte, når det er nødvendigt
- undgå tilbageholdelse.

Endelig er det nødvendigt regelmæssigt at gennemgå effektiviteten af strategierne for nedbringelse af skolenederlag. Forebyggelse bør forhindre behovet for kompenserende handlinger. Yderligere interventioner kan imidlertid adressere eventuelle utilsigtede udfordringer, der opstår.

Generelt viser forskningslitteraturen, at uddannelsessystemer kan organiseres til effektivt at imødekomme elever og studerendes forskellige behov og forebygge skolenederlag. PSF-litteraturgennemgangen peger på, at **universelt design** hjælper med at øge inklusionen og fremme succes blandt alle elever og studerende (Europæisk Agentur, 2019a).

FUND FRA POLITIKLITTERATUREN

Den **anden gren** af projektaktiviteterne analyserede eksisterende politiske foranstaltninger for forebyggelse af skolenederlag. Gennemgangen af politikker viser, at europæiske lande i stigende grad er engagerede i at udvikle mere retfærdige og inkluderende undervisnings-systemer. Der findes imidlertid væsentlige **internationale bekymringer angående lave niveauer af akademisk præstation blandt bestemte grupper af elever og studerende**. Der findes også bekymringer angående det bredere problem med skolenederlag fra et systemisk perspektiv.

Uddannelsessystemer har udviklet forskellige politiske reaktioner for at opfylde forskellige behov blandt elever og studerende, forbedre elever og studerendes resultater og forebygge skolenederlag. PSF-projektets samlede rapport analyserede relevante politikker

og foranstaltninger i uddannelsessystemerne i de 14 lande, som deltog i PSF-projektets landeundersøgelse (Europæisk Agentur, 2019b).

Analysen viste, at nationale politikker ikke benytter begrebet skolenederlag direkte, og at dets betydning er underforstået. I stedet for at koble skolenederlag til enkeltpersoner fremviser nogle lande indblik i, hvordan **fremskridt hen imod forebyggelse af skolenederlag kan forstås fra et positivt systemperspektiv ved at fremme skolesucces.**

Analysen viste også, at næsten alle lande har udviklet relevante politiske rammer. Målene med deres politikker er dog vidt forskellige. Nogle lande lægger vægt på målrettede foranstaltninger rettet mod individet. Andre henviser til omfattende foranstaltninger, der har til hensigt at gælde for hele skoler eller hele uddannelsessystemet.

På trods af de forskellige definitioner og tilgange til skolenederlag ses der også følgende fælles mønstre i landenes politikker:

- Stigende engagement og nedgang i tidlig afgang fra skolesystemet
- Fokus på lave niveauer af akademisk præstation
- Fremme af en tilgang til udvikling af læring og undervisning, der fokuserer på skolen som helhed.

De vigtigste politiske prioriteter, som landene angiver, inkluderer identifikation og støtte af elever og studerende i risikogruppen, at opnå øgede færdigheder på bestemte områder, at udjævne forskellene i færdigheder og at udvikle læseplan, vurdering og pædagogik.

Projektets landeundersøgelse gav også en forståelse af de vigtigste udfordringer, som landene står over for, når de skal forebygge skolenederlag. Disse udfordringer består i:

- effektivt at implementere politikker inkluderende undervisning
- at opbygge lærerkapacitet
- at forbedre støttens kvalitet
- at udvikle mere effektive ledelses-, finansierings- og overvågningsmekanismer.

Overordnet set indikerer gennemgangen af politikker, at der er behov for et medtage flere dimensioner og en afbalanceret tilgang, når skolenederlag skal håndteres.

Projektresultaterne validerer landenes tilgange og foreslår, at et inkluderende system i stedet for at kompensere for ringe akademiske resultater bør opbygge skolekapacitet og forbedre præstationerne for alle elever og studerende. **For at nå dette mål er nationale politikker, foranstaltninger og strategier nødt til at benytte en systemisk-enheds-skoletilgang. Samtidig skal de have eleven i centrum og fokusere på enkeltpersoner i risikogruppen.**

VIGTIGSTE POLITISKE HANDLINGER FOR FOREBYGGELSE AF SKOLENEDERLAG

Ved at kombinere fundene fra gennemgangen af forskning og politikker har PSF-projektet identificeret inkluderende politiske elementer, der kan sikre, at skoler bliver mere retfærdige. Projektet benytter økosystemmodellen til at foreslå en omfattende politisk ramme for forebyggelse af skolenederlag. Denne indbefatter flere inkluderende politiske handlinger, som kan hjælpe landene med at skabe fremgang hen imod forebyggelse af skolenederlag.

De vigtigste politiske handlinger er organiseret i de fire niveauer i økosystemet: national/regionalt, fællesskab, skole og enkeltperson.

Politiske handlinger på nationalt/regionalt niveau (makrosystem) inkluderer:

- nedbringelse af social uretfærdighed, fremme af rimelighed og håndtering af fattigdom
- støtte af tværsektorielt samarbejde mellem ministerier for undervisning, sundhed, social omsorg, boliger og arbejde
- forbedring af skoleadgang og -tilstedeværelse.

Politiske handlinger på fællesskabsniveau (exosystem og mesosystem) inkluderer:

- forbedring af adgangen til og tilgængeligheden af fællesskabsbaserede støtteordninger
- fremme af samarbejde mellem eksterne organer/ordninger og skoler
- meningsfuld interaktion med familier.

Politiske handlinger på skoleniveau (mesosystem og mikrosystem) inkluderer:

- udvikling af inkluderende skoleledelse
- udvidelse af læseplan, vurdering og pædagogik
- karrierestøtte og fleksible karriereveje
- støtte af elevernes og de studerendes sundhed og velvære.

Politiske handlinger på individuelt niveau (mikrosystem) inkluderer:

- styrkelse af personliggjorte tilgange
- adressering af lav akademisk præstation så tidligt som muligt
- færre tilfælde af tilbageholdelse.

Denne ramme for forebyggelse af skolenederlag inkorporerer og supplerer EU's og internationale rammer for forbedring af uddannelseskvaliteten for alle elever og studerende. Den kan tjene som udgangspunkt for nationale/regionale og lokale samtaler om, hvordan uddannelsespolitikker kan hjælpe med at forebygge skolenederlag. Hvert politiske område kan betragtes som **et potentielt nationalt handlingsmål**. Derfor kan rammen være et grundlag for at omdanne politiske områder til indikatorer og/eller inkludere dem i nationale standarder for forebyggelse af skolenederlag.

Endelig kan lande benytte denne ramme som **en reference for overvågning af fremskridt hen imod forebyggelse af skolenederlag**. Den kan facilitere læring blandt jævnaldrende og vidensudveksling om, hvordan man kontekstualiserer disse politiske områder, (re-)allokerer finansielle ressourcer og udvikler synergier mellem lokale parter og parter i systemet.

Overordnet set har PSF-projektet fremlagt evidens, der antyder, at inkluderende undervisningssystemer af høj kvalitet kan organiseres, så de effektivt opfylder forskellige behov blandt elever og studerende og forebygger skolenederlag. Omfattende politikker, der fokuserer på rimelighed og inklusion, kan forbedre uddannelsessystemers generelle effektivitet og resultater for den enkelte elev eller studerende. Fortalt på en simpel måde kan en forbedring af uddannelsessystemets inklusion føre til succes for alle elever og studerende.

PROJEKTRESULTATER

De to grene af projektaktiviteter har medført fire indbyrdes forbundne projektresultater.

PSF-litteraturgennemgangen (Europæisk Agentur, 2019a) var et resultat af den første gren af projektaktiviteter. Den giver et overblik over europæisk og international forskning i forebyggelse af skolenederlag i forhold til inkluderende undervisning. Gennemgangen identificerer også vigtige koncepter og temaer, som ligger til grund for politikker og praksis for forebyggelse af skolenederlag. Dens fund informerede og supplerede den anden gren af projektet og udviklingen af projektets samlede rapport.

Den **tematiske analyse af landeinformation** opsummerer information om politikker, som de 14 lande, der deltog i projektets landeundersøgelse, fremlagde. Analysen er præsenteret i form af tematiske tabeller, som også informerede projektets samlede rapport. Dette resultat komplementerer andre informationskilder, der beskriver nationale undervisnings- og uddannelsessystemer, såsom Agenturets arbejde med **Country Policy Review and Analysis** og Agenturets revisioner i **Malta** og **Island**.

PSF-projektets samlede rapport (Europæisk Agentur, 2019b) kombinerer information fra de to grene af projektaktiviteter og fremlægger de overordnede projektresultater. Den indeholder information om den internationale og europæiske politiske kontekst, litteraturgennemgangens fund og resultaterne af landeinformationsanalysen. Rapporten giver et overblik over problemerne med skolenederlag ved at analysere de vigtigste politikker og foranstaltninger, der fremmes af nationale uddannelsesmyndigheder. Endelig fremhæver den de egenskaber ved inkluderende politiske rammer, der muliggør fremskridt hen imod forebyggelse af skolenederlag.

Denne **endelige, sammenfattende PSF-rapport** opsummerer de primære projektkonklusioner.

Disse projektresultater kan findes på **PSF-projektets websted** (www.european-agency.org/projects/PSF).

REFERENCER

Bronfenbrenner, U., 2005. 'The Bioecological Theory of Human Development' [Den biologiske teori om menneskelig udvikling], i U. Bronfenbrenner (red.), *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development [At gøre mennesker menneskelige: Biologiske perspektiver om menneskelig udvikling]*. Thousand Oaks, CA: Sage

Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning, 2016. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe [Tidlig afgang fra skolesystemet og elever med handicap og/eller særlige undervisningsmæssige behov: En gennemgang af forskningsvidensen med fokus på Europa]*. (A. Dyson og G. Squires, red.). Odense, Danmark. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational-0 (Sidst tilgået i november 2019)

Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning, 2017a. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies? [Tidlig afgang fra skolesystemet og elever med handicap og/eller særlige undervisningsmæssige behov: I hvilken grad afspejles forskning i EU-politik?]*. (G. Squires og A. Dyson, red.). Odense, Danmark. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational (Sidst tilgået i november 2019)

Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning, 2017b. *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice [Bedre læring for alle elever og studerende i inkluderende undervisning: Erfaringer fra europæisk politik og praksis]*. (A. Kefallinou og V.J. Donnelly, red.). Odense, Danmark. www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview (Sidst tilgået i november 2019)

Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning, 2019a. *Preventing School Failure: A Review of the Literature [Forebyggelse af skolenederlag: En litteraturgennemgang]*. (G. Squires og A. Kefallinou, red.). Odense, Danmark. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-literature-review (Sidst tilgået i februar 2020)

Det Europæiske Agentur for Inklusion og Specialundervisning, 2019b. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels [Forebyggelse af skolenederlag: Undersøgelse af potentialet ved politikker for inkluderende undervisning på systemniveau og individuelt niveau]*. (A. Kefallinou, red.). Odense, Danmark. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (Sidst tilgået i februar 2020)

Europa-Kommissionen, 2015. *Uddannelse 2020. Skolepolitik: En strategi til tackling af skolefrafald, der tager udgangspunkt i skolen som helhed*. ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/early-leaving-policy_da.pdf (Sidst tilgået i oktober 2019)

Europa-Kommissionen, 2017. *Skoleudvikling og fremragende undervisning for en god begyndelse i livet*. Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget. COM/2017/0248 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:248:FIN (Sidst tilgået i april 2019)

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tlf.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Bruxelles-kontor:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tlf.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org